

Foto: TONE STOJKO

MARJANA BRECELJ, ZVEZDANA MLAKAR, DAŠA DOBERŠEK, MILENA ZUPANČIČ

FRANCE VURNIK

Razkrajajoči, uničujoči pogledi vase

Novi, deseti dramski tekst nenehno snujočega in iščočega pisatelja Rudija Šeliga z naslovom *Kamenje bi zagorelo* odpira možnosti za večsmerne poglede, terja intelektualni angažma do tiste mere, ko začne razpadati, usihati, se umikati doživljajski vpliv, kakršnega je hotela in dejansko vzpostavila uprizoritev. Psihologija, nevsiljiva etika, obredno očiščevanje (spoved) so se skozi specifično literarno obliko strnili v filozofski pogled na življenje z nič kaj spodbudnim spoznanjem, da je namreč človek v svojem dejanju in nehanju še vedno po sebi neobvladljiva magma, lahko bi tudi rekli žrtev zgrešenega projekta, ki je udaril mimo popolnosti notranjega reda. V bistvu sebe razkrajajoča depresivnost.

Zdaj je treba to osvetliti: *Kamenje bi zagorelo* je dvodelni dramski tekst, pri čemer je oznaka dramski uporabljena pogojno, kajti v bistvu gre v obeh delih

(*Tri neveste in Trije hotljivci*) za niz poljubno motiviranih samoizpovedi, v prvem delu štirih žensk, v drugem treh moških, z rahlimi namigi na določene povezave, vsaj v enem primeru, se pravi, sopranistke iz prvega dela z Orlandom Besnim iz drugega dela. Kakšnih dramskih konfliktov v smislu agona ni ne v prvem ne v drugem delu. Precej razvlečen predstavitveni del v *Treh nevestah* razkriva pevsko vajo treh sopranistk ob nadomestni Dirigentki, kar ima tudi svoj pomen, saj ne more iti tako zares kot s pravim dirigentom. Vaja se sfiži, po vrsti pa se začnejo odpirati in razkrivati, individualizirati zboristke z avtističnim pogledom vase, z literarizirano introspektivno metodo v izvedbi igralk z bolečino in stisko zaradi pripovedovanega. Tako se Veronika v podobi Milene Zupančič z dokaj vijugavimi izpovedmi razkrije kot narkomanka, Suzana v upodobitvi Zvezdane Mlakar s skrbjo za svojo neprilagojeno hčerko, kar ji nalaga tudi materialne obveznosti, da hodi z določenim namenom na Obalo, najmlajša Danica pa je žrtev posiljevalca, ki si jo je podredil; igra jo Daša Doberšek. In končno se razkrije tudi Dirigentka kot erotična obsedenka, ki da jo je padar napotil v politiko. Vse to prihaja na dan seveda z izbranimi formulacijami, kot na primer: ko Dirigentka v ponazoritvi Marijane Brecej spodbuja pevke, naj se zberejo, naj gredo vase, ji najzgovornejša – Danica – odgovori: "Če bom šla res vase, bo slišati samo treskanje vrat in šrkipanje zavor." Ali kot pravi Dirigentka v svoji nepotešenosti, da je "morala" k zeliščarju, "velikemu padarju, ki zdravi takšne bolezni zelo neposredno. Ker mu nisem dala, je rekel – brez tvojega sodelovanja ti ne morem pomagati – in me je napotil v delo v politiki. Vrzi se not na glavo, zdaj je za to primeren čas ..." Gre za značilno ironijo, ki jo avtor uveljavlja skozi lik pripovedovalke. Toda sklepni prizor kot *deus ex machina* skuša tem povoženim ženskam vrniti samozaupanje, saj ob navzočnosti mladeniča (*s sicer jajčasto glavo, počemu taka oznaka v tekstu, saj je v gledališču to mogoče pokazati?*) kakor da izvedejo slavnostni koncert, kar je prikazano v pompozni pločevinasti krinolini po zamisli Alana Hranitelja ob bučno zvočno ojačani Händlovi Aleluji. Vtis dobi v tem primeru spričo pompoznosti nekoliko ciničen priokus.

Drugi dramolet *Trije hotljivci* se v slogovnem pogledu nekoliko razlikuje od prvega, je bolj neposreden, samoopredeljujoče izlive povezujejo konfliktna razmerja treh možakarjev, za katere ni jasno, kaj jih je prignalo v kletne prostore stare zgradbe, ki jo sicer že rušijo. Družčina je res nenavadna, saj so se znašli skupaj prav čudni patroni: Orlando Besni je bil politik in avtor zakonov, pa ga je ljudstvo hotelo linčati; rešil ga je Kovač, zdaj kurjač, ki ni ne eno in ne drugo, marveč zakamuflirana likvidatorska in posiljevalska kreature; potem pa je še psihotični čudak, ki šili svinčnike z upanjem, da bo napisal besedo, ki bo obstala, vendar ob koncu samorazčiščenja ob navzočnosti gole mladenke – angela, nedosegljivega simbola idealitete, goro ošiljenih svinčnikov zabriše po tleh, sicer pa je sedem let delovne dobe pridelal v umobolnici, devet pa v zaporu, ker je zadavil svojo ljubico. Tudi ti trije bi se radi očistili, in to simbolično storijo, kakor da so stopili v reko Jordan, kjer so sicer krščevali.

Interpreti Ivo Ban kot Orlando Besni, Polde Bibič kot Belcer in Dare Valič kot Kovač so s svojimi igralskimi izkušnjami zanesljivo krmarili med recitativom in igralsko ponazoritvijo. Pripoved Orlanda Besnega bi nemara mutatis mutandis utegnila vsebovati nekatere avtorjeve izkušnje s politiko, seveda primerno ironizirane. Sicer pa možakarji s svojimi iz(s)povedmi nekoliko spominjajo na življenjske izkušnje Tavčarjevih Poljancev iz spletne povesti *V zali* s skupnim motivom: *Ljubezen nam je vsem v pogubo*. Na Tavčarja se Šeligovo prozno in dramsko pisanje večkrat navezuje, tako v *Triptihu Agate Schwarzkobler* (bolj z imenom osrednje osebe) in pa v *Čarovnici iz Zgornje Davče* prav tako. Doživljajske izkušnje avtorjev so seveda daleč vsaksebi.

V zgodovini gledališča se je že nanizalo kar nekaj takih dramskih del, v katerih nastopajo sami negativci v nekoliko drugačnih situacijah, predvsem v konfliktnih, v katerih merijo med seboj, kdo da je bolj pesjanski. Šeligov primer povoženih in samopovoženih likov je seveda povsem nekaj drugega, saj se s svojimi spovedmi praviloma deklarirajo kot žrtve in ne kot akterji, kar pa so v resnici bili. Očitno pomeni zgoščen refleks sodobnega sveta, sodobnega človeka v njem, ki mu omogoča biti angel in zlodej, predvsem slednji. Vsekakor s katarzičnim namenom, katerega efekt pa nekako obvisi v praznem prostoru, ne učinkuje, nemara prav zato, ker so se nekdanji akterji po sebi spremenili v žrtve. Ali je zgolj človeški svet, ki se je osvobodil vsakršnih zavajajočih transcendentnih idealitet, res tako sesut, razbolel in zgolj zločinski? Seveda, literatura ni več sposobna vzpostaviti harmonije. Pa jo bo morala, če bo hotela, da se ji bo posrečilo biti to, kar hoče biti.

Foto: TONE STOJKO

DAŠA DOBERŠEK, DANIJEL ŠEST, MILENA ZUPANČIČ, ZVEZDANA MLAKAR, M. BRECELI